

Sotaa paenneiden
potentiaalisesti
traumatisoivat
kokemukset ja
niiden käsittely
terveydenhuollossa

Terveyspsykologian päivät 3.11.2022

Kirsi Peltonen, PsT., Dos.

Erikoistutkija, INVEST Lippulaiva, Turun yliopisto

Projektipäällikkö, HUS, TE, Sotaa pakenevien projekti

Mielenterveyspalvelut sotaan paenneille– relevantteja kysymyksiä

Mitä palveluita palvelujärjestelmässämme on järkyttäviä tapahtumia kokeneille?

Mitkä näistä palveluista ovat realistisesti käytössä/saavutettavissa sotaan paenneille?

Mitä palveluita palvelujärjestelmässämme on mielenterveyden tukeen yleisesti?

Mitkä näistä palveluista ovat realistisesti käytössä/saavutettavissa sotaan paenneille?

Tuleeko pakolaistaustaiset henkilöt huomioida omana ryhmänään mielenterveyspalveluissa vai pystymmekö rakentamaan näyttöön perustuviin menetelmiin nojaavan palveluvalikon josta myös pakolaistaustaiset henkilöt pääsevät tasavertaisesti osallisiksi?

EMDR=Eye movement desensitization and reprocessing
TF-CBT= Trauma focused Cognitive Behavioral Therapy
NET= Narrative Exposure Therapy
PE = Prolonged Exposure
CPT=Cognitive Processing Therapy

SOTAA PAENNEIDEN HENKILÖIDEN TRAUMAOIREILUN ENNALTAEHKÄISY JA HOITO – Mallin suunnittelua

Pitkät psykoterapiat

Lyhytpsykoterapiat, ryhmäterapiat

Aikuisille: EMDR/ Group EMDR, NET, PE, CPT
Lapsille/Nuorille: TF-CBT/ Group TF- CBT, EMDR, NET*

Etulinjan lyhytterapia

Nettiterapia tai Ohjattu omahoito
uusi, perustuen PTSD Coach appiin

Ryhmämuotoinen tai muu ennaltaehkäisevä tuki

Aikuisten ja nuorten ryhmät: esim. Self Help+, Keho- ja
Mieli,TASA

Lasten ryhmät: esim. Teaching Recovery Techniques(TRT)
Vanhemmuuden tuki: esim. Lasten Yhdessä selviydytään –
ohjelma verkossa

Yksiköiden toimintakulttuuri - Do no harm

Traumainformoitu työote
Psykologinen ensiapu
Mielenterveystalo PRO:n Tieto-sivut

Arjen tuki sotaa paenneille
Työntekijöiden jaksamisen tuki

PTSD

Sub-clinical PTSD

Potentiaalisesti traumatisoivat
tapahtumat

Sotaa panneiden henkilöiden kanssa tehtävän työn erityispiirteitä

Tulkkivälitteisyys

Traumatapahtumat
jotka työntekijälle
uusia/ennakoimattomia

Koko perheen
kokemusten huomiointi
sekä päällekkäiset
selviytymisprosessit

Kohtaamisesta

Kulttuurisensitiivinen työote

Check-lists ja screening instruments – merkitys asiakkaalle ja työntekijälle

Voimavarakeskeisyys – taustan huomiointi

Traumainformoidun työotteen kulmakivet: turvallisuuden tunne, ennakointi, kontrolli

Empaattisuuden ja aidon kiinnostuksen voima

Kulttuurisensitiivinen työote

<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

- Kulttuurisesti kunnioittavat vuorovaikutustaidot
 - arvostava sanallinen ja sanaton kohtaaminen ja viestintä ammattilaisen ja asiakkaan välillä
- Halua, kykyä ja herkkyyttä ymmärtää eri taustoista tulevaa ihmistä.
- Kulttuurisensitiiviset palvelut eivät tarkoita erillispalveluita kaikille kohderyhmille, vaan palveluita, jotka pystyvät joustamaan erilaisten asiakkaiden tarpeisiin.
- Esim. Kulttuurisensitiivinen vanhemmuuden haastattelu (THL)

OSIO 1: Perheen kielellinen ja kulttuurinen tausta

Tässä osiossa kysytään vanhempien ja lapsen äidinkielen tai -kielistä sekä etnisestä ja kulttuurisesta taustasta. Perheen taustaan liittyvät asiat ovat tärkeitä tietää. Etninen tai kulttuurinen tausta voi olla merkittävä asia joillekin perheille, toisille taas vähemmän. Tutustuminen perheeseen ja sen taustaan tukevat toimivaa yhteistyötä. Kieleen liittyvät asiat vaikuttavat käytännön asioihin ja lapsen kielelliseen kehitykseen. Tämän ja muiden osioiden kysymyksiä voi kysyä tarvittaessa.

Kielitaito

Ydinkysymykset

Mitä kieliä teidän perheessänne puhutaan?

Mitä kieliä te vanhemmat puhutte lapselle tai lapsille? Puhutko eri kieliä eri tilanteissa?

Kertokaa omasta kasvuympäristöstänne silloin, kun te vanhemmat olitte lapsia? Kävittekö esimerkiksi koulussa?

Millä kielellä te vanhemmat olette opiskelleet?

Osaatteko te lukea tai kirjoittaa jollakin kielellä? *HUOM.* Kysymys lukutaidosta voi olla lukutaidottomille aikuisille häpeällinen asia, joten asiaa kannattaa tiedostella mahdollisimman sensitiivisesti.

Yli 5-vuotiaan lapsen vanhemmille: Onko lapsi käynyt koulua? Millä kielellä lasta on opetettu?

Apukysymykset

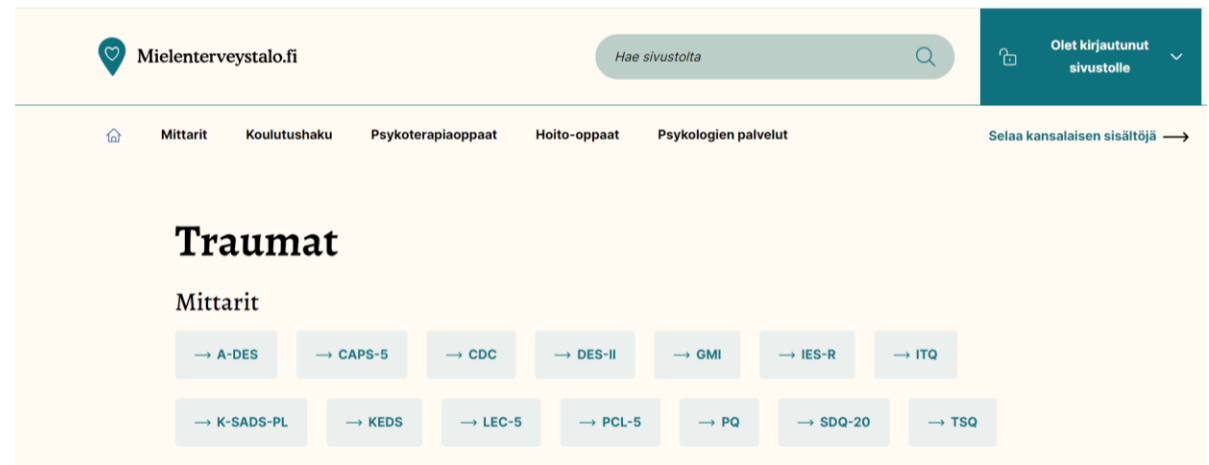
Mitä kieliä käyttäisitte mieluiten asioidessanne terveydenhuollossa tai palveluissamme? *HUOM.* Työntekijän on hyvä varmistaa, millä kielellä perhe toivoo ajanvarauksia ja muut tiedotteet jatkossa, jos se ei ole vielä tiedossa.

Mitä kieliä te vanhemmat puhutte itse lapsena ja nuorena?

Check-lists ja screening instruments – merkitys asiakkaalle ja työntekijälle

- Mahdollisuus ammattilaiselle rutiininomaiseen järkyttävien tapahtumien kartoittamiseen
- Tunne asiakkaalle kokemusten ja tunteiden normalisoinnista ja validoinnista
- Mahdollisuus syventää keskustelua kokemuksista ja tunteuksista

- <https://beta.mielenterveystalo.fi/fi/ammattilaisille>

Voimavarakeskeisyys – taustan huomiointi

Kiinnostus asiakkaan vahvuuksia kohtaan

Mikä on auttanut selviytymään?

Huomio myös niihin vahvuustekijöihin jotka eivät tavanomaisia suomalaisessa kulttuurissa tai ympäristössä

Resilienssi-psykoedukaatio

Traumainformoidun työtteen kulmakivet: turvallisuuden tunne, ennakointi, kontrolli

<https://www.youtube.com/watch?v=zg8ahtHIRxU&t=1s>

Empaattisuuden ja aidon kiinnostuksen voima

